EBÛ BEKR KETTÂNÎ

Evliyânın büyüklerinden. Künyesi, Ebû Bekr olup adı Muhammed bin Ali bin Ca'fer Bağdadî el-Kettânî'dir. Aslen Bağdâdlı olup, ömrünün büyük bir kısmını Mekke'de geçirmiştir. Ebû Bekr Kettânî, Cüneyd-i Bağdâdî'nin talebesidir. Ebû Sa'îd-i Harrâz, Abbas bin Mühtedî, Amr el-Mekkî, Ebü'l-Hüseyn Nûrî gibi âlimlerin sohbetinde bulundu. 322 (m. 933) senesinde Mekke'de vefât etti.

Ebû Bekr Kettanî vera', takvâ, zühd ve ma'rifette son derece ileri olup, Hicaz âlimlerinin büyüklerinden idi. Mücâhede ve riyâzette gerçekten ileride ve çeşitli ilimlerde kamil olup, özellikle hakîkat ve ma'rifet ilimlerinde pek derin idi. Kendisine Harem'in kandili derlerdi. Sabaha kadar namaz kılar, Kur'ân-ı kerîmi hatim ederdi. Kâ'be'de otuz sene, altın oluğun altında ibadet etti. Bu zaman zarfı içinde, yirmidört saatte bir defa abdestini tazelerdi. Tavaf yaparken, Kur'ân-ı kerîmi onikibin defa hatim etmiştir. Ona, Resûlullah efendimizi (aleyhisselâm) rü'yâsında gördüğü için, Hazreti Muhammed'in (aleyhisselâm) talebesi derlerdi. Peygamberimizi rü'yâda hangi gece göreceğini bilirdi. Kendisine sorulan sorulardan ba'zılarını, rü'yâda Resûlullaha arz eder, cevaplarını alırdı. Ebû Bekr Kettanî, bir rü'yâsını şöyle anlatır: "Bir gece rü'yâmda sevgili Peygamberimizi gördüm. O'na (aleyhisselâm), "Kalbimdeki hevânın (nefsin istek ve arzularının) ölmesi için nasıl duâ edeyim?" diye sordum. Buyurdular ki: "Hergün kırk kere hulûs-u niyetle "Yâ Hayyû, ya kayyûm, ya lâ ilahe illâ ente es'elüke en tuhyiye kalbî bi-nûri ma'rifetike ebeden" dersen, kalbindeki hevâ kaybolur."

"Emîr-ül-mü'minîn Hazreti Ali'ye karşı, bende biraz soğukluk vardı. Bunun sebebi de; Resûlullah efendimiz (aleyhisselâm) **"Ali'den başka yiğit yoktur"** buyurmuşlardır. Gerçi Hazreti Ali (radıyallahü anh) hak üzere idi. Fakat halifeliği Hazreti Muâviye'ye bırakıp çekilseydi, bunca kan dökülmezdi. Asıl yiğitlik budur" diyordum. Kendisi şöyle anlatır: Safa ile Merve arasında bir evim vardı. Resûlullah (aleyhisselâm) efendimizi rü'yâmda gördüm. Eshâbıyla birlikte oturuyorlardı. Beni yanlarına çağırıp. Hazreti Ebû Bekr'e işâret ederek, "Bu kimdir?" buyurdu. Ben "Hazreti Ebû Bekr'dir" dedim. Sonra Hazreti Ömer'e işâret ederek, "Bu kimdir?" buyurdu. "Hazreti Ömer'dir" dedim. Sonra Hazreti Osman'a işâret ederek, "Bu kimdir?" buyurdu. Ben de "Hazreti Osman'dır" dedim. Sonra Hazreti Ali'yi işâret ederek "Bu, kimdir?" buyurunca, ona karşı kalbimde olan kırgınlık sebebiyle utandım. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm), beni Hazreti Ali ile kardeş yaptılar. Sonra kucaklaştık ve Eshâb-ı kiram dağıldılar. Hazreti Ali ile başbaşa kaldık. Bana "Ebû Kubeys dağına çıkalım" deyince kabûl edip, bu dağın tepesine çıkıp, oradan Mekke'yi seyretmeye başladık. Uyandığım zaman, kendimi bu dağın başında buldum. Bu rü'yâdan sonra Hazreti Ali ve Hazreti Muâviye'nin kıymetini daha iyi anladım.

Yine kendisi anlatır: "Birgün başım ağrıyordu. Rü'yâmda Peygamber efendimizi (aleyhisselâm) gördüm. Bana, "Şu duâyı (Allahümme bi subûte ir-rubûbiyyeti ve ta'zîm-is-samadiyyeti ve bi satavât-il ilahiyyeti ve bi-kıdem-il-ceberrûtiyyeti bi-kudret-il-vahdâniyyeti) bir kağıda yaz, başına koy" buyurdu. Ben buyurulanı yaptım. Allahü teâlânın izniyle başımın ağrısı geçti."

Kettanî (radıyallahü anh) şöyle anlatıyor: “Bir kerre rü’yâmda çok güzel bir genç gördüm. “Sen kimsin?” diye sordum. “Takvâyım” dedi. “Nerede ikamet edersin?” dedim. “Dertlilerin kalbinde” dedi. Sonra diğer tarafa baktığımda, çirkin, siyah bir kocakarı gördüm. “Sen kimsin?” dedim. Ben kahkaha, zevk ve keyfim” dedi. “Nerede ikamet edersin?” dedim. “Çok gülenlerin kalbinde” dedi. Uyandıktan sonra hiçbir zaman kahkaha ile gülmemeye niyet ettim.”

Şöyle anlatır: “Biri benim sohbetime devam ederdi. Ama onun sohbetimde bulunması bana ağır geliyordu. “Hediyeleşiniz, sevişirsiniz” hadîs-i şerîfine uyarak ona hediye verdim. Yine kalbimdeki duygu gitmedi. Nihâyet bu zâtı evime götürdüm, “Ayağını yüzüme bas dedim, ama basmadı, ısrar ederek ayağını yüzüme bastırdım. Kırgınlık gidip, kalbime sevgi yerleşene kadar ayağını yüzümden kaldırtmadım.”

Birgün üzerinde ridâsı (paltosu) bulunan nûranî yüzlü bir zât, Benî Şeybe kapısından heybetli bir şekilde içeri girdi. Başını önüne eğmiş duran Kettânî’nin (radıyallahü anh) yanına gelip selâm verdi. Ve sonra, “Ey imam! Makam-ı İbrâhîme neden gidip de, kısa senedlerle hadîs nakleden hocalardan hadîs, dinlemiyorsun?” dedi. Bunun üzerine Kettânî doğrularak, “O, kimden hadîs rivâyet ediyor?” diye sordu. İhtiyâr zat, “Ma’mer’den, Zührî’den, Ebû Hüreyre’den ve Resûlullahın senediyle Abdullah’dan” dedi. Kettânî “Sen uzun senedli olarak bahsettin. Onların isnadla bahsettiği hadîsi, ben şurada isnadsız olarak dinliyorum” dedi. “Kimden dinliyorsun?” Kettânî “Haddesenî kalbî an Rabbî’den, ya’nî kalbim, sözü yüce olan Allahü teâlâdan dinlemektedir” dedi. İhtiyâr zât: “Peki bu sözün senedi nedir?” diye sordu. Kettânî “Delîl şudur ki, “Sen Hızır aleyhisselâmsın” dedi. O zaman Hızır (aleyhisselâm) dedi ki: “Ebû Bekr Kettânî’yi görene kadar, Allahü teâlânın velîlerinden tanımadığım yoktur sanırdım. Kettânî ise beni tanıdı ama, ben onu tanıyamadım. Anladım ki, Allahü teâlânın beni tanıyan, ama benim tanımadığım bir çok dostları vardır.”

Bir zât şöyle anlatır: Bir zaman, helal yoldan elime yirmi dirhem gümüş para geçti. Kettânî’nin huzûruna vardım ve bu parayı seccadesinin bir kenarına koydum. Ve ihtiyâçlarına bu parayı sarf edersin dedim. Bana şöyle bir göz ucuyla bakarak, “Ben, içinde bulunduğum şu hâli, elimde bulunan herşeyi vermekle kazandım. Sen ise, dünya malı vererek, kazandıklarımı kaybettirmek istiyorsun” dedi ve kalkıp seccadesini silkeledi ve oradan gitti. Ben dağılan gümüş paraları yerden toplarken, “Onun yüksekliği kadar yüksek, benim de aşağılığım kadar aşağılık asla gömedim. O ne kadar yüksek, ben ne kadar aşağı” diye düşündüm.

Birgün Kettânî, namaz kılarken bir hırsız geldi. Kettânî’nin omuzundaki elbisesini aldı ve satmak için pazara götürdü, ama eli derhal kurudu. Ona, “Senin yapacağın iş, bunu alıp tekrar sahibine verip, onun duâsını almandır. Senin için duâ etsin de, Allahü teâlâ senin elini iyi yapsın” dediler. Bunun üzerine hırsız geri geldiğinde, Kettânî hala namazda idi. Aldığı elbiseyi Kettânî’nin omuzuna koydu ve namazını bitirene kadar oradan ayrılmadı. Namazını bitirince ayaklarına kapanarak yalvardı ve halini anlattı. O zaman Kettânî “Allaha yemîn ederim ki, elbisemin ne götürülmesinden, ne de getirilmesinden haberim var” dedi ve ekledi. “Allahım! O, onu götürmüş ve getirmiş, sen de ondan aldığını geri ver” diye duâ edince, hemen hırsızın eli iyi oldu.”

Kettânî anlatıyor: Birgün yanıma ağlayarak bir fakîr geldi ve şöyle söylüyordu: “On günden beri karnım aç, arkadaşımdan birine karnım aç diye, yakınmıştım. Sonra pazara gitmiştim. Yolda bulduğum (Allah tarafından gönderilen) bir dirhem üzerinde şöyle yazıyordu: “Hak teâlâ aç olduğunu bilmiyor mu ki, ona bu şikâyette bulunuyorsun.”

Kettânî saçlı ve sakallı bir zata baktı ve onun için “Gençliğinde Allahü teâlânın emrini zayi edip de, yaşlılığında da Allahü teâlânın onu zayi ettiği kimsedir” dedi.

Ölümü yaklaştığı zaman Kettânî’ye “Hayatta iken ne durumda idin ki, bu makama ulaştın?” diye sordular. “Şayet ecelim yaklaşmamış olsaydı söylemezdim” dedi ve devam etti. “Kırk yıl kalbin bekçisi oldum. Allahü teâlâdan başka her şeyi kalbden uzaklaştırdım. Nihâyet kalb, Allahü teâlâdan başkasını bilmez hale geldi.”

Ebû Bekr Kettânî (radıyallahü anh) buyurdu ki: “İbâdet yetmişiki bölümdür. Onların yetmişbiri Allahü teâlâdan haya etmek, diğer kalanı da bütün iyiliklerdir.”

“Bedeninle dünyada, kalbinle ahırette ol.”

“Aklı fikri Allahü teâlâ olanı, yolundan hiçbir şey alıkoyamaz, varlık sözünün azı ve çoğu onu esîr etmez.”

“Gâfiller Allahü teâlânın hilmi, zâkirler Allahü teâlânın rahmeti, ârifler cenâb-ı Hakkın lütfu, sâdıklar ise, Hak teâlânın yakınlığı içinde yaşarlar.”

“Allahü teâlânın yarattığı şeylere dalıp avunmak, kula bir cezadır. Dünyayı ve dünyayı sevenlere yakın durmak, onlara güvenmek ise felâkettir.”

“Allah için elde edilen ilim ve bu uğurda sarf edilen gayret, ibadetlerin en mükemmelidir.”

“Nefsin arzuları, şeytanın taktığı bir yulardır. Kim, şeytanın o yularına takılırsa, doğruca onun yanına gider ve ona köle olur.”

“Hırsını satarak, onun parası ile kanâat satın alan kimse, izzet ve mürüvvetle zafere ulaşır.” “Ya göründüğün gibi ol veya olduğun gibi görün.”

“Zâhid; nefsi istediği halde dünyâdan yüz çeviren, Resûlullahın (aleyhisselâm) yolunda ve izinde yürüyen, gayesi âhıret olan, cömert olup, Rabbine yönelendir.”

“Allahü teâlânın, arşın altında saba isimli bir rüzgarı vardır. Bu rüzgar seher vakti eser ve seher vakti gönülden tövbe ve istiğfar edenlerin hallerini Allahü teâlâya götürür.”

“İstiğfar, tövbedir. Tövbe, şu altı şeyi ihtivâ eder Yaptığına pişman olmak. Bir daha günah işlemiyeceğine azm etmek. Kaçırdığı farzları yerine getirmek. Üzerinde olan hakları sahiblerine vermek. Haramdan hâsıl olan vücuddaki fazlalıkları atmak. Bedene, günahın tadını tattığı gibi, ibâdet zevkini tattırmak.”

“Zâhid; hiçbir şeye sahip olmayan ve sahip olmadığına memnun olan, ama alışıp çabalamaktan bir an bile geri durmayan, sabırla zorluklara katlanıp buna râzı olan ve ölene kadar bu hal üzere hareket eden kişidir.”

“Allahü teâlâ, bir mü’min kulunun dilini özür dilemek için açtığı zaman, peşinden de af ve mağfiret kapısını açar.”

“Tasavvuf, güzel ahlâktır. Kimin ahlâki güzel ise, tasavvuf bakımından ileridir..”

“İslâm dîni şu üç esas üzerine kurulmuştur. Hak, adâlet ve sıdk. Hak uzuvlarda, adâlet gönüllerde ve sıdk akıldadır.”

“Takvâ sahibi; nefsinin isteklerine uymayan, İslâmiyetin emirlerine tam uyan, yakîn ile huzûr bulan, tevekkül direğine dayanan kimsedir.”

“Yakînin en faidelisi, Hak teâlâyı büyük görmek, O’ndan başkasını küçük görmek, korku ve ümidi kalbinde bir arada tutmaktır.”

“Tövbe; kötü şeylerden tamamen uzaklaşmak, Allahü teâlânın emirlerine yönelmek, sıkıntılara göğüs germek, nefsin arzularına karşı koymak, sıkıntılara sabır etmek, doğru yola kavuşmak, Allahü teâlânın dostluğuna ve yardımına mazhar olmaktır..”

Allahü teâlânın bu ümmete ikram ettiği kerâmetlerden birisi, bu ümmet arasında nükabâ, nücebâ, büdelâ, ahyâr, amed, gavs vardır. Bu husûsta Ebû Bekr Kettânî şöyle buyurdular.

“Nükabâ üçyüz kişidir. Nücebâ yetmiş kişidir. Büdelâ kırk kişidir. Ahyâr yedi kişidir. Amed dörttür. Gavs birdir. İnsanlara birşey lâzım olsa, önce nükabâ duâ eder. Kabûl olmazsa, nücebâ duâ eder. Yine kabûl olmazsa ebdâl, daha sonra ahyâr, sonra amed duâ ederler. Kabûl olmazsa, gavs duâ eder. Bunun duâsı elbet kabûl olur.”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Târîh-i Bağdâd cild-3, sh. 74

2) Câmi’u kerâmât-il-evliyâ cild-1, sh. 104

3) Tezkiret-ül-evliyâ sh. 302

4) Tabakât-ül-kübrâ cild-1, sh. 110

5) Kıyâmet ve Âhıret sh. 162

6) Risâle-i Kuşeyrî sh. 172

7) Nefehât-ül-üns sh. 226